

Færre unge vokser op i hjem med kort uddannelsesbaggrund

Indvandrere og efterkommere bliver i højere grad mønsterbrydere

Siden 2014 har flere unge med ufaglærte forældre fået en uddannelse. Stigningen skyldes især, at flere indvandrere og efterkommere med ufaglærte forældre gennemfører en uddannelse. Faktisk er der i dag en større andel af unge indvandrere og efterkommere, der bliver mønsterbrydere, end der er blandt unge af dansk herkomst. Unge kvinder bliver i højere grad mønsterbrydere end unge mænd - uanset herkomst. Unge mænd af dansk herkomst er den eneste gruppe, hvor andelen, der bliver mønsterbrydere, ikke er stigende.

af analytiker **Troels Lund Jensen**, stud.polit **Marie Lund Andersen**
& chefanalytiker **Mie Dalskov Pihl**

16. september 2019

Analysens hovedkonklusioner

- Cirka 60 pct. af de 25-årige, der er vokset op med ufaglærte forældre, har fået en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse.
- Blandt indvandrere og efterkommere er andelen af mønsterbrydere nu højere end blandt unge af dansk herkomst. Blandt indvandrere og efterkommere med ufaglærte forældre får 63 pct. mindst en ungdomsuddannelse, mens det samme gælder 58 pct. af de unge med dansk herkomst og ufaglærte forældre.
- Unge kvinder bliver i større grad mønsterbrydere end unge mænd. Lidt over halvdelen af de unge mænd bliver mønsterbrydere - uanset herkomst. Knap tre ud af fire kvindelige indvandrere og efterkommere bliver mønsterbrydere, og det samme gælder knap to ud af tre kvinder af dansk herkomst.

Kontakt

Analytiker

Troels Lund Jensen

Tlf. 33 55 77 24

Mobil 28 60 86 42

tlj@ae.dk

Kommunikationschef

Mikkel Harboe

Tlf. 33 55 77 28

Mobil 28 36 87 50

mh@ae.dk

Flere unge med ufaglærte forældre får en uddannelse

I Danmark får de fleste unge en uddannelse udover grundskolen, men der er stadig en sammenhæng mellem hvem, der får en uddannelse, og en række faktorer, som de unge ikke selv er herre over. Ser man på en årgang, er der stor forskel på, hvor mange der får mindst en ungdomsuddannelse på tværs af køn, herkomst og forældrenes uddannelsesbaggrund.

AE har set på, hvor mange børn af ufaglærte, der selv har fået en uddannelse udover grundskolen som 25-årig. I analysen indgår alle 25-årige, der var i Danmark som 16-årig, og hvor der findes oplysninger om mindst den ene af forældrene. Unge der har en baggrund som indvandrer eller efterkommer indgår ligeledes i analysen, hvis både de og mindst én af deres forældre var i Danmark, da de unge var 16 år. Det krav er opfyldt af 97 pct. af efterkommerne, og knap 19 pct. af de unge med indvandrerbaggrund i 2018. I bilagstabel 1 sidst i analysen har vi opgjort afgrænsningen af analysen på herkomst.

I analysen indgår 68.600 unge, hvoraf 6.300 er indvandrere og efterkommere. Overordnet set har 8 ud af 10 unge gennemført mindst en ungdomsuddannelse som 25-årige. Blandt de unge indvandrere og efterkommere, der indgår i analysen, er det 71 pct., der har gennemført mindst en ungdomsuddannelse, mens det er knap 83 pct. blandt unge af dansk herkomst. Det fremgår af tabel 1, der viser uddannelsessammensætningen blandt 25-årige i 2018.

Tabel 1. Uddannelsessammensætning blandt 25-årige (pct.)

	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere	I alt
Andel 25-årige med mindst en ungdomsuddannelse	82,8	70,8	81,7
Andel med ufaglærte forældre	9,9	29,7	11,7
<i>Heraf andel mønsterbrydere</i>	58,1	63,5	59,4

Anm: I analysen indgår kun 25-årige, hvor der er oplysninger om mindst én af forældrene, da den 25-årige var 16 år. Forældres uddannelse er opgjort da den 25-årige var 16 år. Potentielle mønsterbrydere er unge, hvis forældre var ufaglærte da de unge var 16 år. Mindst en ungdomsuddannelse dækker over fuldført gymnasial-, erhvervs- eller videregående uddannelse. Ufaglærte dækker over grundskole eller uoplyst uddannelse. Definitioner og afgrænsninger er beskrevet nærmere i boks 1 og boks 2 bagerst i analysen.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Blandt unge indvandrere og efterkommere er der flere, der kommer fra en svag uddannelsesbaggrund end blandt unge af dansk herkomst. Tre ud af ti har forældre uden anden uddannelse end grundskolen, mens det samme kun gælder hver tiende ung af dansk herkomst.

Blandt de unge af dansk herkomst med ufaglærte forældre, har 58,1 pct. mindst en ungdomsuddannelse som 25-årig, hvilket er en markant lavere andel end den overordnede andel på 82,8 pct. Blandt unge af dansk herkomst er der en stærk sammenhæng mellem forældres uddannelsesbaggrund, og om de unge har gennemført en uddannelse som 25-årig.

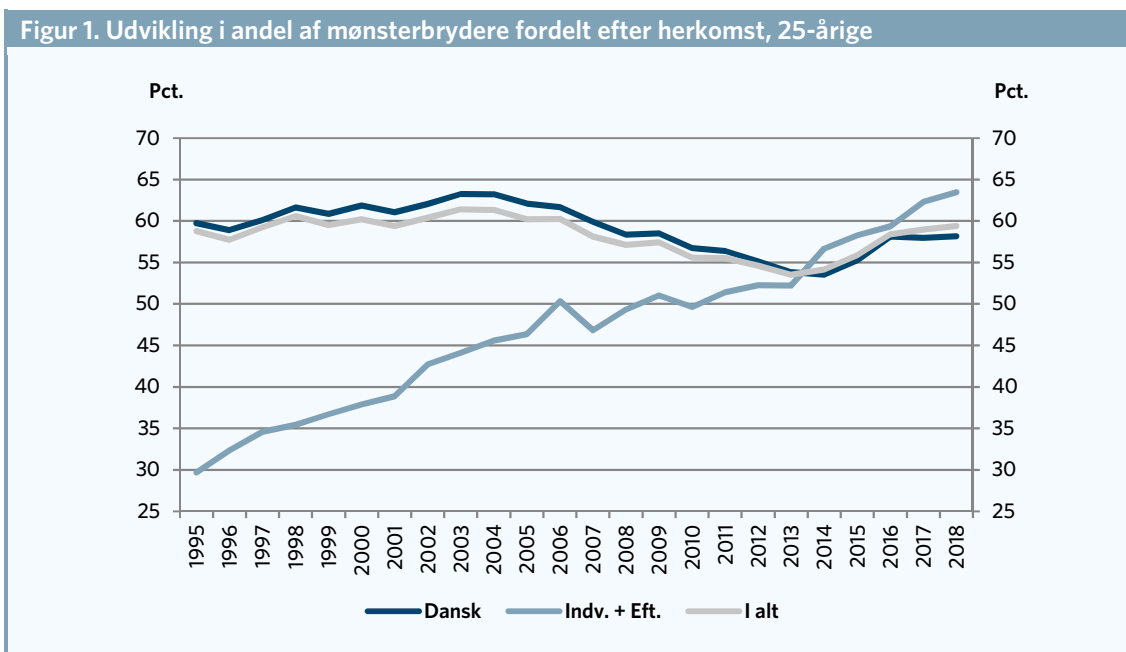
Tre ud af ti af de 25-årige indvandrere og efterkommere, der indgår i analysen, har ufaglærte forældre i 2018. Blandt disse unge er der 63,5 pct. der som 25-årige har gennemført enten en ungdomsuddannelse, en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse. Der er færre end den overordnede andel på 70,8 pct., men en større andel, end blandt de danske unge med ufaglærte forældre. Blandt unge indvandrere og efterkommere er der en mindre klar sammenhæng mellem forældrenes uddannelsesbaggrund og om de unge har gennemført en uddannelse som 25-årig. Det kan fx skyldes at forældrenes

uddannelsesbaggrund i mindre grad er udtryk for hvilke ressourcer de unge har med hjemmefra, samt at uddannelsesoplysningerne til forældrene til indvandrere og efterkommere i høj grad er selvrapporterede¹.

Flere mønsterbrydere er indvandrere og efterkommere

Udviklingen i andelen af mønsterbrydere er i figur 1 fordelt efter herkomst. Siden 2013 har der været en lille stigning i andelen af mønsterbrydere, efter et fald i perioden 2003 til 2013.

Siden 2014 har indvandrere og efterkommere i højere grad brudt den negative sociale arv end unge af dansk herkomst.



Anm.: Definitioner og afgrænsninger er beskrevet i boks 1 og boks 2 bagerst i analysen.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Kvinder bryder i højere grad den negative sociale arv

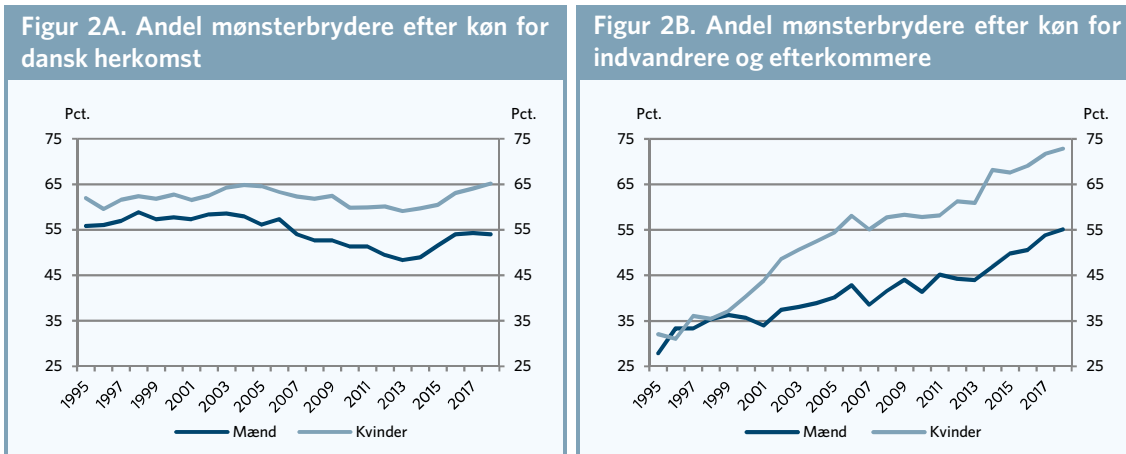
Andelen af kvindelige mønsterbrydere er højere end andelen af mandlige mønsterbrydere, både blandt unge af dansk herkomst og blandt indvandrere og efterkommere. Forskellen er størst blandt unge indvandrere og efterkommere.

I 2018 var knap tre ud af fire kvinder med ufaglærte forældre mønsterbrydere blandt de unge indvandrere og efterkommere, hvorimod det blandt mændene var omkring 55 pct. Blandt indvandrere og efterkommere med ufaglærte forældre har der generelt været en stigning af mønsterbrydere blandt både mænd og kvinder, siden midten af 1990'erne.

Blandt unge mænd af dansk herkomst blev en lidt lavere andel mønsterbrydere i 2018 end i midten af 1990'erne. Efter et fald fra 2006 til 2013 er andelen af mønsterbrydere siden steget, men er i modsætning til de øvrige grupper fladet ud siden 2016. Blandt unge kvinder af dansk herkomst er andelen af mønsterbrydere på samme niveau som i starten af 00'erne. Andelen af mønsterbrydere blandt unge

¹ Uddannelseskilden til forældrene til de 25-årige indvandrere og efterkommere stammer primært fra spørgeskemaundersøgelser vdr. indvandreres medbragte uddannelse, som Danmarks Statistik har foretaget. Se boks 2 bagerst i analysen.

mænd af dansk herkomst er i 2018 på samme niveau som andelen af mønsterbrydere blandt unge mandlige indvandrere og efterkommere. Det fremgår af figur 2A og 2B, der viser udviklingen i andelen af mønsterbrydere fordelt efter køn, blandt 25-årige af hhv. dansk herkomst og blandt indvandrere og efterkommere.



Anm.: Definitioner og afgrænsninger er beskrevet i boks 1 og boks 2 bagerst i analysen.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

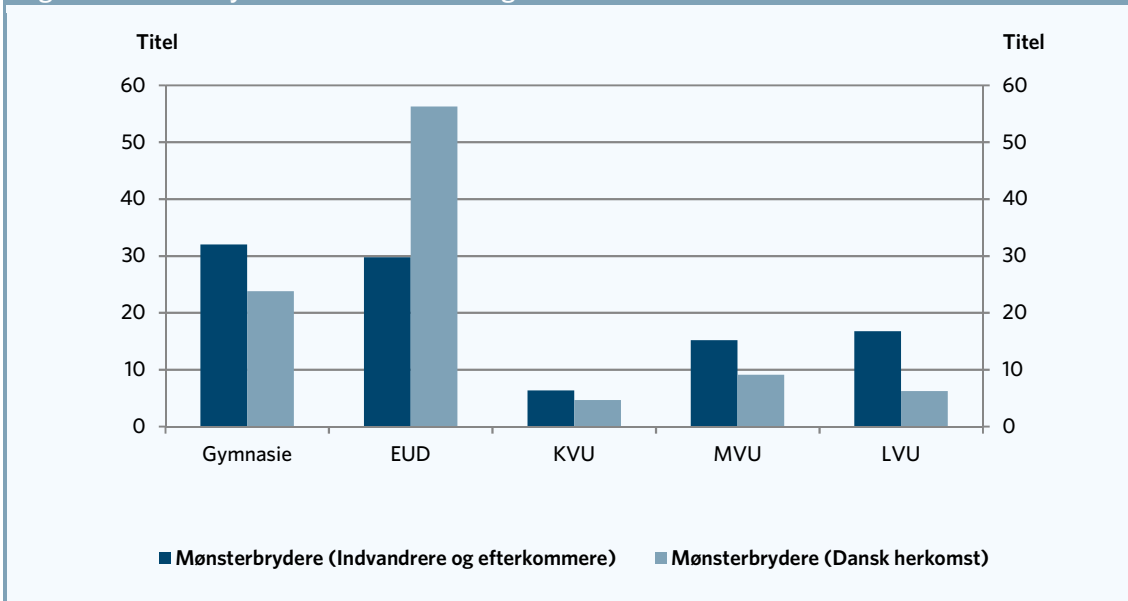
Flere indvandrere og efterkommere på de videregående uddannelser

Det er i høj grad på erhvervsskolerne de unge med ufaglærte forældre får en uddannelse. Det gør sig især gældende blandt unge af dansk herkomst, idet over halvdelen af disse unge mønsterbrydere får en faglært uddannelse. For mønsterbrydere blandt indvandrere og efterkommere er det omkring 30 pct., der har en faglært uddannelse, hvilket er på niveau med gennemsnittet blandt alle 25-årige. Det fremgår af figur 3, der viser den højeste fuldførte uddannelse blandt de 25-årige, der har fuldført mindst en ungdomsuddannelse.

De unge mønsterbrydere blandt indvandrere og efterkommere har i højere grad taget en mellemlang eller lang videregående uddannelse end mønsterbrydere af dansk herkomst. Knap hver tredje mønsterbryder blandt indvandrere og efterkommere har taget en mellemlang eller lang videregående uddannelse, mens det blandt mønsterbrydere af dansk herkomst er knap hver sjette, der har taget en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

De 25-årige mønsterbrydere tager i højere grad en faglært uddannelse sammenlignet med andre unge. Erhvervsuddannelserne er dermed i høj grad med til at sikre at unge, der er vokset op med ufaglærte forældre, får en uddannelse.

Figur 3. Mønsterbrydernes uddannelsesvalg



Anm.: Andele i figuren er beregnet ift. de 25-årige, der har mere uddannelse end grundskole. Definitioner og afgrænsninger er beskrevet i boks 1 og boks 2 bagerst i analysen.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

OECD har i deres rapport om social mobilitet fra 2018 bemærket, at erhvervsuddannelserne er med til at sikre en høj social mobilitet. Det er ikke alle lande, der har et uddannelsessystem, hvor det er muligt at vælge en praktisk uddannelsesvej allerede efter grundskolen. Den mulighed kan være med til at sikre en høj social mobilitet skriver OECD².

² "A broken social elevator? How to promote social mobility?" 2018.

Metodeboks 1. Sådan har vi gjort.

Analysen dækker alle 25-årige pr. 1. januar det pågældende år, som boede i Danmark, da de var 16 år. Det er desuden et krav, at der er personoplysninger på mindst en af den 25-åriges forældre, da den 25-årige var 16 år. Hvis dette ikke er opfyldt, indgår den 25-årige ikke i analysen. De 25-årige, der indgår i analysen i 2018, har senest kunnet indvandre i løbet af 2008. Bilagstabel 1 viser afgrænsningen af populationen fordelt på herkomst.

Forældrenes uddannelse er målt, da den 25-årige var 16 år.

Forældrenes uddannelsesniveau er angivet som den højest fuldførte uddannelse, hvis der er oplysninger om begge forældres uddannelse.

Højest fuldførte uddannelse er opgjort i oktober året før opgørelsesåret. Fx er uddannelsesoplysningerne for de 25-årige i 2018, opgjort pr. oktober 2017.

Uoplyst uddannelse er sidestillet med grundskole, og en universitetsbachelor og ph.d. er sidestillet med lang videregående uddannelse.

Der er få personer med uoplyst uddannelsesniveau i analysen. Hvis vi i stedet havde udeladt de 25-årige af analysen, hvis enten de eller deres forældre havde uoplyst uddannelse ville det i 2018 ændre andelen af mønsterbrydere med op til 0,3 pct. point uanset herkomst, fx ville andelen af mønsterbrydere blandt indvandrere og efterkommere reduceres med 0,2 pct. point fra 63,5 til 63,3 procent. I 1995 ville andelen af mønsterbrydere ændres med op til 0,5 pct. point uanset herkomst.

En potentiel mønsterbryder er defineret som en 25-årig, hvis forældre var ufaglærte, da den 25-årige var 16 år.

En mønsterbryder er en potentiel mønsterbryder som har gennemført en uddannelse efter grundskolen. Det kan således være en gymnasial uddannelse, en faglært uddannelse og en videregående uddannelse.

Indvandreres medbragte uddannelse er medtaget i analysen.

Indvandrere og efterkommere er opgjort efter Danmarks Statistiks definition.

Boks 2. Indvandreres medbragte uddannelse

Fra 1995 til 2018 er antallet af 25-årige indvandrere og efterkommere, der også var i landet som 16-årige, steget fra ca. 1.100 personer til 6.300 personer. I samme periode er andelen af potentielle mønsterbrydere blandt indvandrere og efterkommere faldet fra omkring 63 pct. i 1995 til under 30 pct. i 2018. Det betyder at uddannelsessammensætning blandt forældrene til de unge indvandrere og efterkommere, er skiftet i retning af at færre kun har grundskolen eller uoplyst uddannelsesbaggrund (3).

De primære kilder til uddannelsesoplysningerne blandt forældre til de unge indvandrere og efterkommere er for hele perioden på baggrund af selvrapporterede oplysninger eller imputerede oplysninger. Tre-fjerdedele af disse forældres uddannelsesoplysninger stammer dels fra folketællingen i 1970 og dels en spørgeskemaundersøgelse, som Danmarks Statistik har foretaget af indvandreres medbragte uddannelse, blandt personer, der er indvandret mellem 1970 og 2006 (4). På trods af, at disse kilder er forbundet med større usikkerhed end oplysninger fra centrale danske uddannelsesregistre, har vi vurderet at det er bedre at benytte medbragt uddannelse til at identificere forskelle i de unges socioøkonomiske baggrund, end at udelade den. Blandt unge indvandrere og efterkommere er der, ligesom blandt unge af dansk herkomst, social ulighed i andelen, der får mindst en ungdomsuddannelse, set i forhold til forældrenes højest fuldførte uddannelse, selvom uddannelsesoplysningerne for forældrene primært stammer fra en anden kilde.

Blandt de 25-årige indvandrere og efterkommeres uddannelsesoplysninger stammer 96 til 100 procent fra de centrale danske registre, dvs. kilder af høj kvalitet, primært elevregistret og kvalifikationsregistre og ikke fra undersøgelserne om indvandreres medbragte uddannelse.

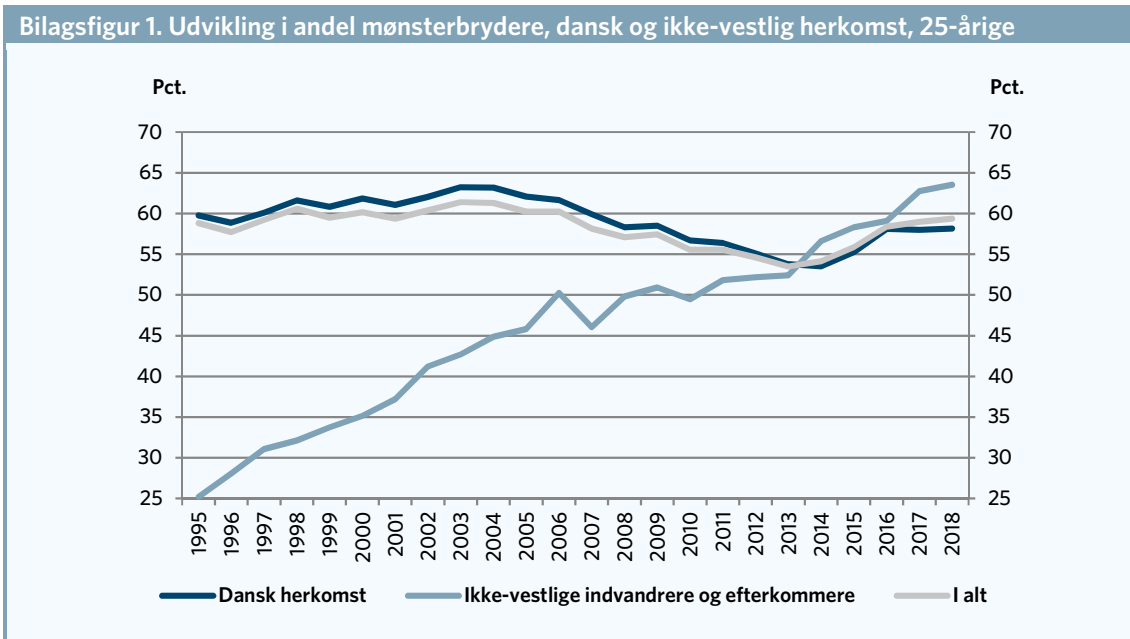
³ Der indgår for alle årene 1995-2018 mellem 200 og 500 indvandrere og efterkommere, hvis forældres uddannelsesniveau er uoplyst. Andelen med uoplyst uddannelse blandt forældre til indvandrere og efterkommere falder fra 20 pct. i 1995 til 3 pct. i 2018. Som nævnt i boks 1 ville det ikke ændre på analysens resultater at udlade personer med uoplyst uddannelse.

⁴ En lille andel af forældrene til indvandrere og efterkommere i 2016-2018, er indvandret efter 2006, og har derfor deltaget i en nyere undersøgelse, der dækker personer, som er indvandret fra 2007-2016.

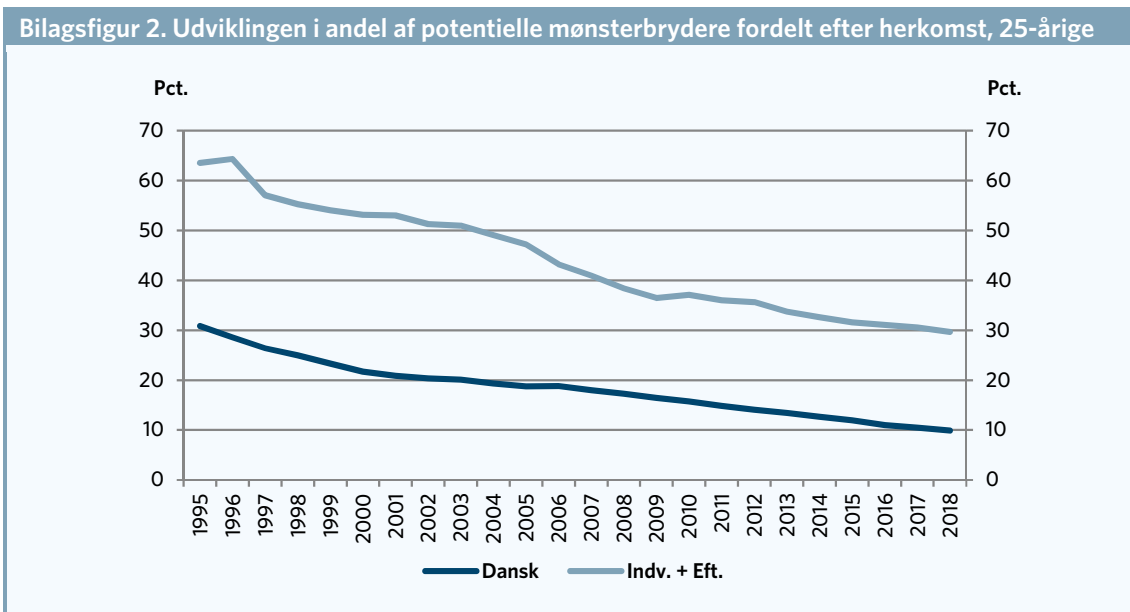
Bilag

Bilagstabel 1. Afgrænsning af befolkningen (25-årige)						
	Befolkningen		Analysen		Andel i analysen (pct.)	
	1995	2018	1995	2018	1995	2018
Dansk herkomst	68.280	63.102	67.639	62.306	99,0	98,7
Indvandrere	5.152	13.788	951	2.547	18,5	18,5
Efterkommere	151	3.883	142	3.756	94,0	96,7
Alle	73.583	80.773	68.732	68.609	93,4	84,9

Anm.: Definitioner og afgrænsninger er beskrevet i boks 1 og boks 2 bagerst i analysen.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre



Anm.: Definitioner og afgrænsninger er beskrevet i boks 1 og boks 2 bagerst i analysen. 95 pct. af de indvandrere og efterkommere, der indgår i analysen i 2018 stammer fra ikke-vestlige lande. I 1995 var tilsvarende andel ca. 88 pct.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre



Anm.: Definitioner og afgrænsninger er beskrevet i boks 1 og boks 2 bagerst i analysen.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre